

ВИКОРИСТАННЯ ПРОЕКТНОЇ МЕТОДИКИ ДЛЯ РОЗВИТКУ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ МАГІСТРАНТІВ

Вища освіта сьогодні покликана озброїти майбутніх фахівців міцними, оперативними знаннями та професійними вміннями й навичками діяльності зі свого профілю, а також надати досвід творчої та дослідницької діяльності, вирішення нових проблем, досвід соціально-оцінної діяльності. Два останні складники освіти формуються саме в процесі самостійної роботи студентів. Справжній фахівець в умовах глобалізації суспільства – це та людина, що вміє самостійно приймати рішення, самостійно добиватися поставленої мети, володіє навичками власними силами здобувати знання, удосконалювати свою фахову майстерність в умовах полікультурного середовища.

Відповідно до умов Болонської декларації в процесі навчання зменшується частка прямого інформування студента і розширюється застосування інтерактивних форм роботи студента під керівництвом викладача.

Значний потенціал у навчанні студентів магістратури іноземної мови, на нашу думку, має сучасна методика навчання – проектна методика, що поєднує найкращі здобутки комунікативних і проблемних методів навчання іноземної мови, створює оптимальні умови для ефективної іншомовної комунікативно-пізнавальної діяльності студентів під час виконання ними проектів. Вивчення іноземної мови із використанням проектної методики сприятиме більш глибокому осмисленню природи та сутності іноземної мови як засобу міжкультурного спілкування, буде позитивно впливати на розвиток лінгвістичної, мовної, комунікативної, соціокультурної компетенцій.

Проблема проектної методики висвітлена у численних роботах таких дослідників, як Е.Г. Арванітопуло, М. Вествуд, Л.П. Голованчук, О.В. Кіршова, В.В. Тітова, Є.С. Полат, В.В. Сафонова, Т. Хатчінсон, Е.М. Борисова, Т.В. Душеїна, Т.М. Мартянова, Н.Г. Чанилова. Проблему реалізації проектної методики навчання іноземної мови в навчальних закладах різних типів розглядали українські та російські дослідники М.А. Аріян, О.М. Борисова, І.О. Зимня, Т.Є. Сахарова, Н.Д. Гальськова, Н.Ф. Коряковцева, Н.В. Матяш, Н.Г. Чанилова, Л.С. Єсіна, О.Б. Тарнопольський та інші. Проте дидактичні особливості використання проектної методики із залученням інформаційних технологій у викладанні іноземної мови магістрам недостатньо мірою висвітлено у психолого-педагогічній літературі, хоча саме виконання проектів, на наш погляд, надає можливість повною мірою розвинути низку ключових компетенцій, зокрема, комунікативну компетенцію.

Мета даної статті – висвітлення дидактичних можливостей та ефективності використання проектної методики у викладанні іноземної мови для розвитку іншомовної комунікативної компетентності студентів-магістрантів.

Проектна методика не є новою, адже вона виникла в США ще у 20-ті роки ХХ ст., а її засновниками вважають американського філософа і педагога Дж. Д'юї та його учня В.Х. Кіппатріка. В основу методу вони поклали ідею побудови навчання на активній основі, через самостійну критичну діяльність тих, хто навчається, з урахуванням їх особистих інтересів.

У сучасній педагогіці дослідники використовують багато споріднених термінів, таких як проектна методика, метод проектів, проектна робота, проектна технологія, проект, більшість з яких є синонімічними. У дослідженнях з методики навчання іноземної мови термін "проект" вживається в різних значеннях, але ми спираємося на визначення проекту як особливої форми організації комунікативно-пізнавальної діяльності. Таким чином, проект – це система комунікативних вправ, яка передбачає самостійну творчу іншомовну діяльність студентів з розв'язання певної проблеми, результатом якої є виокремлений кінцевий продукт [1, с.3].

Метод проектів – це спосіб досягнення дидактичної мети через детальну розробку проблеми (технологію), яка повинна завершитися цілком реальним, відчутним практичним результатом, що оформлений тим чи іншим чином [3, с.4]. Відмінна риса проектної методики – це організація навчальної діяльності у формі проекту – роботи, що самостійно планується та реалізується студентами, в якій мовне спілкування влітено у інтелектуально-емоційний контекст іншої діяльності (гри, конференції тощо).

Методичними передумовами проектної методики навчання іноземної мови вчені визначають такі характеристики, як:

- комунікативна спрямованість навчання іноземної мови,
- взаємопов'язане навчання усіх видів мовленнєвої діяльності,
- інтегративність навчання (залучення знань, навичок і вмінь студентів з інших навчальних дисциплін) [1, с.7].

Важливо взяти до уваги той факт, що в процесі активної розумової іншомовної мовленнєвої діяльності під час виконання проектної роботи виникають різного роду зв'язки між іноземною мовою і власним світом студента, що було підтверджено одним із розробників цієї методики Т. Хатчінсоном. Проектна методика має досить великий потенціал, оскільки характеризується високою комунікативністю та передбачає висловлювання студентами своїх власних поглядів, почуттів, активне включення у реальну дійсність, прийняття особистої відповідальності за результат. Ефективність використання проектної методики забезпечується також високою інтелектуально-емоційною змістовністю навчально-виховної діяльності.

Таким чином, проектна робота є сприятливим осередком, де студент-магістрант має можливість оволодіти однією з ключових компетенцій – іншомовною комунікативною компетенцією. Поняття "комунікативна компетенція", вперше введене й обґрунтоване Д. Хаймзом, позначало знання, що забезпечує індивідуальну можливість здійснення функціонального спрямованого мовленнєвого спілкування, тобто того, що необхідно знати тим, хто говорить, для досягнення успіху в комунікації в середовищі іншомовної культури. Іншомовна комунікативна компетенція забезпечує повноцінну реалізацію комунікативних намірів, мовних операцій та мовленнєвих дій шляхом адекватного й раціонального використання засобів іноземної мови і врахування конкретики ситуації професійного спілкування.

Як справедливо зазначає Є.С. Полат, для формування іншомовної комунікативної компетенції поза мовним оточенням, недостатньо лише заповнити заняття комунікативними вправами, необхідно також надати студентам можливість мислити, вирішувати проблеми, міркувати над можливими шляхами вирішення цих проблем, завдяки чому акцентується увага на змісті висловлювання, а мова виступає як засіб формулювання та формування цих думок [3, с.5].

Таким чином, метою використання проектної методики в процесі вивчення іноземної мови є розвиток комунікативної компетенції студентів, яка, на думку вчених Л.М. Пінчук та О.О. Бобруль, містить наступні компоненти:

- лінгвістичний – включає мовну та мовленнєву компетенції;
- соціокультурний – включає соціокультурну і лінгвосоціокультурну компетенції;
- когнітивний – включає стратегічну компетенцію, тобто вміння самостійно здобувати знання, обирати ефективні навчальні стратегії;
- дискурсивний – вміння працювати з автентичними текстами, аналізувати, робити узагальнення та висновки, тощо;
- особистісний – передбачає формування у студентів творчих умінь (генерувати ідеї, знаходити декілька варіантів розв'язання проблеми, прогнозувати результати) та соціалізацію студентів [2, с.196].

Проектна робота надає студентам можливість самостійно конструювати зміст комунікативної діяльності, визначати теми спілкування і той мовний матеріал, що призначається для активного засвоєння. Оволодіння іноземною мовою в процесі проектної роботи надає тим, хто навчається справжню насолоду пізнання, залучає до нової культури.

У результаті аналізу вітчизняних та зарубіжних досліджень в галузі проектної методики нами було проаналізовано типологію проектів, яка є досить розгалуженою. Вчені класифікують типи проектів за різними типологічними ознаками: за домінуючим видом діяльності та кінцевим продуктом розрізняють інформаційні, дослідні, творчі, ігрові, практично орієнтовані (S.Haines); за предметно-змістовою ознакою – міжпредметні та монопредметні; за характером контактів студентів у проекті – внутрішні, регіональні й міжнародні; за кількістю учасників – групові й індивідуальні; за тривалістю проектів – нетривалі, середньої тривалості й довготривалі (Є.С.Полат); за участю викладача і студентів у виконанні проекту – керовані, напіввільного вибору, вільного вибору.

Перевагами проектної методики, безсумнівно, є різноманітність, проблемність, задоволення від навчання та так званий егофактор (змога говорити про те, що студенти думають, висловлювати свої думки). Робота над проектом поєднується зі створенням міцної мовної бази у студентів, є цінним способом реального використання комунікативних умінь, набутих в аудиторії. На відміну від традиційного вивчення мови, де всі завдання підготовлені викладачем, проектна робота покладає відповідальність за своє власне навчання на самих студентів.

Основними вимогами до використання методу проектів, як визначає Є.С. Полат, є:

- наявність значущої проблеми, вирішення якої вимагає інтегрованого знання, дослідницького пошуку;
- практична, теоретична, пізнавальна значущість результатів, що передбачаються;
- самостійна діяльність тих, хто навчається;
- структурування змістовної частини проекту із зазначенням поетапних результатів;
- використання дослідницьких методів (визначення проблеми, задач дослідження, формулювання гіпотез щодо їх вирішення, обговорення методів дослідження, оформлення кінцевих результатів, аналіз отриманих даних, підведення підсумків, висновки) [3, с.4].

Реалізація ідей проектної методики має ґрунтуватися на мобілізації творчих здібностей та особистого потенціалу студентів. Однією з переваг проектної

методики є той факт, що вона передбачає не тільки аудиторну, а й активну самостійну роботу. Специфікою підготовки студентів магістратури є орієнтація на результативність самостійної роботи, систематизацію й усвідомлення матеріалу. Набуті вміння і навички самостійної роботи під час виконання проєктів мають використовуватися студентами для вирішення спеціальних професійно спрямованих завдань.

Проектна методика сприяє збереженню комунікативної мотивації завдяки раціональному поєднанню різних форм роботи, дозволяє широко застосовувати колективні форми роботи. На початку викладач сам визначає склад групи, пояснює цілі, завдання та способи виконання групового завдання, із накопиченням досвіду, студенти самостійно розподіляють свої функції та корегують хід роботи. Групові форми роботи активізують увагу, пам'ять та волю студентів.

Слід виокремити основні характеристики проектної роботи, а саме:

- Центром уваги проєктів є життєві питання та теми, що викликають інтерес у студентів.
- Проектна робота зорієнтована передусім на студента, хоча й викладач відіграє важливу роль, пропонуючи свою підтримку та рекомендації впродовж усього процесу.
- Проектна робота побудована на співпраці, а не на конкуренції. Студенти можуть працювати у парах, у малих групах, або ж усією групою, щоб завершити проєкт, обмінюючись ресурсними матеріалами, ідеями та досвідом упродовж усього виконання проєкту.
- Проектна робота веде до справжньої інтеграції вмінь та обробки інформації з різних джерел, відзеркалюючи життєві практичні завдання, з якими студенти зіпнуться у майбутньому професійному середовищі.
- Проектна робота має кінцевий продукт (наприклад, усна презентація, доповідь або вистава), якими можна поділитися з іншими, що надає проєкту реального значення.
- Проектна робота мотивує, стимулює, уповноважує та захоплює, як правило, вона зміцнює впевненість студентів, самоповагу та самостійність, а також сприяє удосконаленню мовленнєвих вмінь студентів, поглибленню знань з предмета, а також розвитку пізнавальних здібностей.
- Цінність проектної роботи полягає не лише у кінцевому продукті, але й у процесі руху до кінцевого результату. Таким чином, проектна робота орієнтована як на процес, так і на продукт, створюючи можливість для студентів розвивати швидкість і точність мовлення на різних етапах проєкту.

Цінністю проектної роботи є можливість комплексного застосування багатьох видів роботи з використанням інформаційно-комунікаційних технологій у таких формах, як-то:

- робота над проєктами, запропонованими викладачем (з використанням всього комплексу можливостей телекомунікаційних мереж - пошук інформації, діалог в мережі, створення web-сторінок і web-квествів);
- розробка і проведення власних проєктів у курсі навчання в університеті й на практиці.

Як свідчить практика, використання студентами інформаційно-комунікаційних технологій в процесі підготовки та презентації проєктів сприяє створенню творчої атмосфери під час занять та самостійної роботи студентів, розвитку навичок іншомовної професійної комунікації з метою розв'язання певних професійних завдань.

Під час презентаційного етапу проектної роботи (оформлення, підготовка, проведення презентації) варто використовувати наступне програмне забезпечення: комплект Microsoft Office (Microsoft Power Point, Microsoft Word), браузер Internet Explorer, програма Microsoft Publisher, додаток Photoshop 7.0, графічний редактор Paint.

При плануванні, розробці та створенні проектної роботи та її презентації у PowerPoint майбутніми перекладачами особлива увага приділяється формуванню вмінь та навичок: вилучення знань з автентичних джерел, їх інтерпретації; оперування цією інформацією; іншомовної комунікації для чіткого та логічного подання результатів дослідження; використання різних мультимедійних засобів і можливостей (зображення, звукозаписи, відеофільми, гіперпосилання на інші веб-сайти або файли для ілюстрації результатів).

Достить важливим у виконанні проєктів студентами-магістрантами є англомовні тексти як джерело необхідної інформації. Вчені С.К. Фолмкіна, Л.П. Смелякова, Н.Д. Гальськова, О.В. Кіршова та ін. наголошують, що текст та стратегія роботи з ним мають посісти пріоритетне положення у навчанні іноземної мови. Завдяки читанню автентичних, актуальних та цікавих текстів студенти отримують доступ до будь-якої інформації і досвіду людства, нагромадженому у різних сферах трудової, творчої, соціально-культурної діяльності.

Повномасштабний проєкт передбачає три основні етапи:

- Планування роботи в аудиторії. Обговорення змісту та рамок проєкту, а також прогнозування конкретних мовленнєвих потреб. Прийняття рішень щодо способів збору необхідного матеріалу, запрограмованих співбесід та візитів.
- Виконання проєкту. Виконання студентами запланованих ними завдань у професійному середовищі.
- Аналіз та моніторинг роботи. Цей етап передбачає дискусії та відгуки на роботу, аналіз роботи в групах і самоконтроль.

Обов'язковим елементом розробки проєкту ми вважаємо підготовку письмової доповіді, тез доповіді чи статті іноземною мовою для публікації у наукових виданнях та збірниках конференцій, що спонукає магістрантів до самостійної науково-дослідної діяльності, активізує можливості особистості фахівця.

Робота над проєктом модулює елементи науково-дослідної діяльності, яка складає основу професійної творчої роботи майбутнього фахівця. У межах організації проектної роботи магістрантів у курсі "Практикум з мовної комунікації" нами було запропоновано наступні теми проєктів для вирішення різних питань в рамках кожного проєкту:

1. Крос-культурне спілкування (Cross-Cultural Communication) – етнічність та ідентичність (економічна, культурна, гендерна), глобалізація, труднощі перебування в іноземній культурі (культурний, лінгвістичний шок), мотивація та цінності українських/англійських/китайських та інших студентів тощо.
2. Розбіжності та подібності сучасного світу (Diversity and similarity of Modern World) - подолання стереотипів та упереджень, імміграція: інтеграція або збереження ідентичності, расизм, різноманіття полікультурного суспільства, молодіжна культура (субкультури), глобалізація та локалізація, тощо.
3. Новітні інформаційні технології в особистому та професійному розвитку (Information Technologies in Personal and Professional Development) – крос-культурна комунікація за допомогою електронних засобів комунікації, нетікет (мережевий етикет), роль мережі Інтернет в особистому та професійному розвитку, інструментальні засоби для автоматизації праці перекладача, тощо.

Слід зазначити, що на всіх етапах виконання студентами проєктів відбувалося вдосконалення індивідуальних мовленнєвих та дослідницьких вмінь студентів, навичок проведення групових дискусій та обговорень (в якості лідера, доповідача, учасника дискусії тощо), створювалася система взаємин між виконавцями проєкту, що дозволило максимально наблизити іншомовне спілкування студентів до природних умов.

Висновки. Використання проектної методики у навчанні іноземної мови сприяє розвитку ключових компетенцій, в тому числі й іншомовної комунікативної компетенції студентів-магістрантів, допомагає оволодіти навичками самостійної, парної, групової творчої діяльності, покращує вміння ставити та вирішувати проблеми у професійно-орієнтованих ситуаціях, розвиває навички використання інформаційно-телекомунікаційних технологій у навчанні. Крім того, проектна методика мотивує самостійну науково-дослідну діяльність студентів, спонукає до роботи з автентичними матеріалами для вирішення поставлених завдань, насичує процес навчання емоційно-змістовим контекстом, допомагає формувати міжпредметні зв'язки. Таким чином, проектна методика створює найкращі умови для формування комунікативної компетенції студентів-магістрантів в основних видах іншомовної мовленнєвої діяльності, підвищує ефективність навчання. Подальшого розвитку потребує детальне вивчення дидактичних можливостей використання інформаційно-комунікаційних технологій у проектній роботі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Арванітопуло Е.Г. Проектна методика навчання англійської мови на старшому ступені ліцею : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : 13.00.02 "Теорія та методика навчання: германські мови" / Е.Г. Арванітопуло. – К., 2006. — 22 с.
2. Пінчук Л.М. Інтегрований підхід до навчання англійської мови з використанням проектної технології / Л.М. Пінчук, О.О. Бобруль // Держава та регіони: Гуманітарні науки. – 2009. - № 2. – С. 195-198.
3. Полат Е.С. Метод проєктів на уроках іностраних мов / Е.С. Полат // Иностранные языки в школе. – 2000. – № 2. – С. 3-10.

Подано до редакції 25.06.10

РЕЗЮМЕ

У статті розглянуто поняття проектної методики, проаналізовано основні типи та характеристики проєктів, розкрито дидактичні можливості використання проектної методики у викладанні іноземної мови студентам магістратури. Визначено значення проектної роботи для розвитку іншомовної комунікативної компетенції студентів.

Ключові слова: проектна методика, проектна робота, іншомовна комунікативна компетенція, інформаційні технології, особистість.

Я.Г. Гулецька

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ПРОЕКТНОЙ МЕТОДИКИ ДЛЯ РАЗВИТИЯ ИНОЯЗЫЧНОЙ КОММУНИКАТИВНОЙ КОМПЕТЕНЦИИ МАГИСТРАНТОВ

РЕЗЮМЕ

В статье рассмотрено понятие проектной методики, проанализированы основные типы и характеристики проектов, раскрыты дидактические возможности использования проектной методики в преподавании иностранного языка студентам магистратуры. Определено значение проектной работы для развития иноязычной коммуникативной компетенции студентов.

Ключевые слова: проектная методика, проектная работа, иноязычная коммуникативная компетенция, информационные технологии, личность.

J.H. Huletska

USE OF PROJECT METHODS FOR DEVELOPING FOREIGN LANGUAGE COMMUNICATIVE COMPETENCE OF UNDERGRADUATES

SUMMARY

The article presents the concept of project method; analyzes some basic types and characteristic features of projects; demonstrates didactics opportunities of applying project methods in teaching foreign language to undergraduate students. The author highlights importance of project work for development of students' foreign language communicative competence.

Keywords: project methods, project work, foreign language communicative competence, information technologies, personality.
